

e-ISSN: 2630-6417

International Journal Of Social,
Humanities And Administrative
Sciences (JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8
Issue: 48
Year: 2022
pp
27-36

Arrival
01 November 2021
Published
30 January 2022

Article ID
828
Article Serial Number
04

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.828>

How to Cite This Article
Üşenmez, E. (2022). "Dîvân-ı Hikmet'in Osmanlı Türkçesine (Lisân-ı Türkî-i Osmânî) Tercümesi Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 8(48):27-36.

International Journal Of Social,
Humanities And Administrative
Sciences is licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

This journal is an open access, peer-
reviewed international journal.

Dîvân-ı Hikmet'in Osmanlı Türkçesine (Lisân-ı Türkî-i Osmânî) Tercümesi Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî

A Translation Of Dîvân-ı Hikmet Into Ottoman Turkish (Lisân-ı Türkî-i Osmânî)
Tercüme-i Divân-ı Ahmed-i Yesevî

Doç. Dr. Emek ÜŞENMEZ

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Dil Merkezi, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Hoca Ahmed-i Yesevî'nin "Dîvân-ı Hikmet" adlı eseri "Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" adıyla el-Hâc Hasan Şükrü Efendi tarafından Osmanlı Türkçesine tercüme edilmiş ve 1327 yılında İstanbul'da Çemberlitaş'ta Tavukpazarı 19 numarada Hürriyet matbaasında basılmıştır. Eserin birden fazla cilt halinde basıldığı anlaşılmaktadır. Birinci cildi teşkil eden bu eser, seksen beş varaktır. Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" adlı eser Hicrî 1327'de İstanbul'da Hürriyet matbaasında basılmıştır. Eserin birinci cildi toplam 85 varaktır. Mütercim El-Hâc Hasan Şükrü Efendi, bu eserde toplam 150 hikmetin Çağatay Türkçesinden Osmanlı Türkçesine çevirisini yapmıştır. Bu çalışmada ilgili tercüme üzerinde durulmuş ve tercümeden örnekler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hoca Ahmed-i Yesevî, Dîvân-ı Hikmet, Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî

ABSTRACT

Hodja Ahmed-i Yesevî's work "Dîvân-ı Hikmet" was translated into Ottoman Turkish by al-Hâc Hasan Şükrü Efendi with the name of Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî. The work named "Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" was printed in the Hürriyet printing house in Istanbul in 1327 Hijri. The first volume of the work has a total of 85 leaves. In this work, translator El-Hâc Hasan Şükrü Efendi translated a total of 150 wisdoms from Chagatai Turkish to Ottoman Turkish. It is understood that the work was published in more than one volume. This work, which makes up the first volume, has eighty-five leaves. In this study, the relevant translation is emphasized and examples from the translation are presented.

Keywords: Hodja Ahmed-i Yesevî, Dîvân-ı Hikmet, Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî

1. ESER HAKKINDA

İslâmî dönem yazılı Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri kuşkusuz Hoca Ahmed-i Yesevî (vefat: 562/1166)'dir. Onun söylemiş olduğu hikmetler, talebeleri ve takipçileri tarafından yazıya geçirilmiş ve "Dîvân-ı Hikmet" adı ile cem edilmiştir. Karahanlılar döneminde yaşamış olan Hoca Ahmed-i Yesevî'nin hikmetleri geç dönemde yazıya geçirildiği için hikmetlerin dili Çağatay Türkçesi özelliklerini taşımaktadır.

Hoca Ahmed-i Yesevî'nin hikmetler toplamı olan "Dîvân-ı Hikmet" adlı eseri, asırlardır Türkler arasında okuna gelmiştir. Pîr-i Türkistan'ın şöhreti, Türkistan sınırlarını aşmış, Anadolu hatta Balkanlara kadar uzanmıştır. Dünya kütüphanelerinde çok sayıda Dîvân-ı Hikmet nüshasının bulunması, hikmetlerin okunma ve yayılma sıklığını göstermektedir.

Bilhassa tasavvufî muhitte şöhret bulan hikmetlerin Anadolu sahasında Osmanlı Türkçesi ile yapılmış tercümesine rastlamak çok zordur. Bu bakımdan El-Hâc Hasan Şükrü Efendi tarafından Hicri 1327/Miladi 1909'da yapılan "Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" adlı eser, Osmanlı sahası dil ve edebiyat çalışmaları bakımında ayrı bir değer ve önem arz etmektedir. İşbu eser manzum biçimde Çağatay Türkçesinden Osmanlı Türkçesine tercüme edilmiştir. Bu durumu mütercimin kendi ifadelerinden anlamak mümkündür.

"Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" adlı eser Hicrî 1327'de İstanbul'da Hürriyet matbaasında basılmıştır. Eserin birinci cildi toplam 85 varaktır. Mütercim El-Hâc Hasan Şükrü Efendi, bu eserde toplam 150 hikmetin Çağatay Türkçesinden Osmanlı Türkçesine çevirisini yapmıştır.

2. MÜTERCİM HAKKINDA

El-Hâc Hasan Şükrü Efendi, Nakşibendi şeyhlerinden biridir. Eyüp Sultan mezarlığında medfûn bulunan Hacı Hasan Şükrü Efendi'nin "Şemsü's-Şumus" (Güneşler Güneşi) adlı başka bir eseri daha vardır. El-Hâc Hasan Şükrü Efendi, "Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" adlı eseri bizatihi şeyhinin emri üzerine Çağatay Türkçesinden Osmanlı Türkçesine (Lisân-ı Türkî-i Osmânî) tercüme etmiştir. Eserin girişindeki bilgilere bakıldığı zaman El-Hâc Hasan Şükrü Efendi'nin, Nakşibendiye yolu büyükleri hakkında etraflı bilgilere hâiz olduğu anlaşılmaktadır. Silsile-i sâdât-ı Nakşibendiye yolunun önemli biyografik eserlerinden biri olan ve Hoca Ubeydullah Ahrâr ks (1404-1490) hazretlerinin talebelerinden Heratlı Ali bin Hüseyin ks (1462-1533) nâm-ı diğer Şeyh Safiullah'ın kalem aldığı Reşahât Ayn'ül Hayat adlı eserden bahsetmesi onun Nakşibendiye yolu büyükleri ve çalışmaları hakkında ciddi malumat sahibi olduğunu göstermektedir.

3. TERCÜME-İ DÎVÂN-İ AHMED-İ YESEVÎ

Hoca Ahmed-i Yesevî'nin "Dîvân-ı Hikmet" adlı eseri "Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" adıyla el-Hâc Hasan Şükrü Efendi tarafından Osmanlı Türkçesine tercüme edilmiş ve 1327 yılında İstanbul'da Çemberlitaş'ta Tavukpazarı 19 numarada Hürriyet matbaasında basılmıştır. Eserin birden fazla cilt halinde basıldığı anlaşılmaktadır. Birinci cildi teşkil eden bu eser, seksen dört varaktır. Mütercim, eserin başına üç sayfalık bir giriş yazmıştır. Esere Yusuf Hemedânî ve onun dört halifesi hakkında bilgi verilerek başlanmıştır. El-Hâc Hasan Şükrü Efendi; Hemedânî'nin üçüncü halifesi olarak Hoca Ahmed-i Yesevî'yi zikredip onun pek çok keramet gösterdiğini ve Türkistan halkını irşâd ettiğini belirtmiştir. Devamında çocuk yaşta Yesevî'nin Arslan Baba'ya mülâkî olduğu, onun vefatının ardından Buhara'ya gidip Yusuf Hemedânî'ye intisâp ettiği, onun dergâhında kemâl mertebesine ve irşâda eriştiği, şeyhinin vefatının ardından üçüncü halife olarak posta oturduğu, Buhara halkını irşâd ettiği ve bir süre sonra da Yesî'ye döndüğünden söz edilir. Bunların ardından el-Hâc Hasan Şükrü Efendi şunları aktarır: "*Ahmed-i Yesevî meşâyih-ı Türk'ün ser halifesidir. Ekser Türkistan ulularının tarikatta intisapları onlaradır... Pek çok telifatı vardır. Ezcümle Çağatay ve Özbek lisanı üzere Hikmet nam reşatbahşası doksan bin hikmeti câmi olup yüz elli kadarı, bin iki yüz doksan senesinde Maarif Nezaret-i Celilesinin ruhsatıyla tab ve neşrolunmuştur.*"

Mütercim, bu bilgilerden sonra, kendisinin de bu hikmetleri "lisanımız olan lisan-ı Türkî-yi Osmaniyeye" tercüme ettiğini ve bunu 1327 senesinin şehrullah (Muharrem) ayında tamamladığını belirtir.

Hikmetler, kitabın altıncı sayfasından itibaren başlar ve toplamda 27 hikmet kaydedilir. Her hikmetin altındaki beyit sayısı farklıdır. Eserde toplam 811 beyit bulunur.

Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî

Kuddise Sırruhu

BİRİNCİ CİLD

Mütercimi

El-Hac Hasan Şükrü

İstanbul

Hürriyet Matbaası

Çemberlitaş Civarında Tavukpazarı Numara: 19

Bismillahirrahmanirrahim

Kutbü'l-ârifin gavsü'l-vâsilin Yusuf Hemedânî (k.s.) Hazretlerinin ekmel dört halifeleri olup sâir hulefâsı işbu dörde iktidâ eylemişlerdir. Vilâdet-i kudsiyeleri dört yüz kırk tarihinde vefatları beş yüz otuzdadır.

İşbu hulefâ-yı erba'adan birinci halifesi Hoca Abdullah Berkî (k.s.)'dir. Pek çok kerâmet-i kudsiyesi vardır. İkinci halifesi Hoca Hasan Endâkî (k.s.)'dir. Üçüncü halifesi Hoca Ahmed Yesevî (k.s.)'dir. Türkistan halkını serâpâ irşâd etmiştir. Pek çok kerâmât-ı kudsiyesi ve makâmât-ı aliyyeleri vardır. Evân-ı tıfûliyetde Baba Arslan (k.s.) Hazretlerinin manzûr-ı nazar-ı kimya eserleri olmuşlardır.

Sâhib-i Reşahât rivâyet ederler ki Baba Arslan Hazretleri işâret-i pür-beşâret-i hazret-i risâlet sallallahu aleyhi ve sellem ile Hoca'nın terbiyetine meşgûl olmuşlar ve Hoca Hazretlerine onların mülâzemet ve hizmetlerinde küllî terakkiyâtün-aleyh müyesser olmuş ve bir hurma dahi kibel-i seniyye-i hazret-i risâlet-penâhîlerinden Baba Arslan vâsitasiyle ihdâ kılınmış. Mademki Baba Arslan Hazretleri kayd-ı hayâtta imiş Hoca Ahmed Yesevi Hazretleri onların hizmet-i şerîflerinden asla müfârakat etmemiş vefâtlarından sonra dahi yine onların işâretleriyle Buhara'ya gelip sülûklerini Hoca Yusuh Hemedânî (k.s.) Hazretlerinin hizmetinde tamâm edip mertebe-i kemâle ve irşâda

erişmişlerdir. Hoca Abdullah Berkî ve Hoca Hasan Endâkî rahimallahu te'âlâ vefâtlarından sonra nevbet-i hilâfet ve irşâd Hoca Ahmed Yesevî (k.s.) Hazretlerine erişti. Buhara'da da'vet-i halka meşgûl oldular. Bir mikdâr müddet sonra işâret-i gaybî ile Türkistan'a gitmek lâzım geldikte cümle ashâbına re'isü'l-hâcegân Hoca Abdülhâlık el-Gucdûvânî (k.s.) Hazretlerine mütâba'at etmek vasiyet eylediler. Ondan sonra Yesi şehrine müteveccih oldular. Hafî buyurulmaya ki Hoca Ahmed Yesevî (k.s.) Hazretleri meşâyih-i Türk'ün ser-halîfesidir. Ekser Türkistan ulularının tarîkatte intisâbları onlaradır ve hânedân-ı azîmüş-şanlarındandır. Pek çok azîzlere zuhûr etmiştir. Pek çok te'lîfâtı vardır. Ezcümle Çağatay ve Özbek lisânı üzere (*Hikmet*) nâm kitâb-ı reşât-bahşâsı doksan bin Hikmeti câmi' olup yüz elli kadarı bin iki yüz doksan dokuz senesinde ma'ârif nezâret-i celîlesinin ruhsatıyla tab' ve neşrolunup bu fakîr hâdim-i ni'âlî'n-Nakşibendî ve gubâr-ı akdâmî'l-Hâlidî Hasan Şükrü ufiye anhu min gayr-i liyâkatin ve haddin, kutbül'ârîfin sultânü'l-muvahhidîn şeyhim Muhammed ibni Muhammed el-Kudsî el-Konevî kaddesallâhu sırrahümâ ve haşerannallâhu te'âlâ tahte livâ'î nisbetihimâ efendimiz hazretlerinin feyz-i pür-berekât-ı kudsiyeleriyle işbu hikmet-i hekîmânelerini lisânımız olan Lisân-ı

(s.4)

Türkî-i Osmânî'ye me'ânî-i latîfelerine sekte-dâr etmeksizin kemâl-i aczle ve rûh-ı pür-fütûh-ı kudsiyelerinden kemâl-i istimdâd ve işâretleriyle rızâ'en lillâhi te'âlâ tercüme kılındı. Hafî buyurulmaya ki lisân-ı sa'âdetleri üzere manzûm dîvân-ı kudsiyelerine adakk-ı dakîk ve nazar-ı îkânla bakıldıkta tercüme-i âcizide olan me'ânî latîfe-i elezz-i lezzînin şemme-i şemîme-i bâhirü'l-itra bahşedecek nisbet-i kudsiyeleri istişâmından bu fakîr-i pür-taksîre bir şemme-i inâyet buyurulması ehl-i vecdin ulüvv-i himmetlerinden ifâza beklerim. Radıyallahu annâ ve anküm. Âmin. İmam Birgîvî rahimehullah hazretleri *Tarîkat-i Muhammediye*'sinin *Âfât-ı Beden* bahsinde, Ahmed Yesevî (k.s.) Hazretlerinin kelâm-ı kudsiyeleri müftâbih olduğunu beyân buyurlar. Memdûhü's-selef ve makbûlül-halef sultânü't-tarîka bir zât-ı mürşid-i ekremdir. Ba'zı ebyâtında elfâz-ı mübheme vardır. Bunlar ise semâ'a mütevakkıftır. Maçın ve Karaman ve Akman gibi bunlar isimdir. Karaman ve Akman bunlar Türkistan'ın zâlim beylerinden olup Hazret-i Şeyh'e töhmet edip bir gece her ikisi Hazret-i Şeyh'in nezdine gelirler. Hîn-i murâkabe de iken Hazret-i Şeyh'in boynuna ip atıp boğmak isterler. Hazret-i Şeyh (k.s.) gözlerini açıp bunlara hoş buyurunca her ikisi de köpek olurlar. Birisi beyâz diğeri siyâh köpek olunca ehadühümâ âhare hırlaşıp her ikisi birbirini telef ederler. Dîvân-ı şerîflerinde bu gibi pek çok kerâmetleri mübeyyindir. Nefe'ana'llâhu bi-şefâ'atihi ve himmetihi ve mededihi. Âmin ve'l-hamdülillahi rabbi'l-âlemîn.

(s.5)

İşbu bin üç yüz yirmi yedi senesi şehir-i şehrullahda, bi-avni'l-lâhi te'âlâ hitâm-ı tercümesiyle müstafiz ve istihsâl-i hüsn-i rızâ-i sa'âdetiyle Hakk cümlemizi mesrûrû'l-bâl buyura. Âmin! Bi-câhi'n-nebiyyi sallallâhu aleyhi ve sellem.

Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed Yesevî

Kuddise Sırruhu

Bismillahirrahmanirrahim

(Hikmet 1)

Bismillah diyüb beyân idem hikmet idüb
Tâliblere dürr ü gevher saçtım ben
Riyâzâtı kavî idüb kanlar yutub
Men defter-i sâni sözden açtım ben
Sözünü ideyim her kim olsa didâr taleb
Cânını câna peyvend kılub reng bağlab
Garîb yetîm fakîrlerin gönlün hoşlab
Gönlü bütün halâyıkdan kaçtım ben
Nerde görsen kalbi kırık, merhem urgıl
Kande mazlûm yolda bulsan hem-dem olgıl
Rûz-i mahşer dergâhına mahrem olgıl
Kedi gibi halâyıkdan kaçtım ben
Garîb yetîmleri Resûl sordu
Ol gece Mir'ac'a çıkub didâr gördü
Ric'at idüb garîb fakîr hâllerin sordu
Garîblerin izin izleyüb geldim ben
Ümmet olsun garîblere tâbi' olgıl
Âyet hadîs her kim itse sâmi' olgıl

Rızk-ı rûzî her ne verse kâni‘ olgıl
Kâni‘ olub şevk şarâbını içdim ben
Medine'ye Resûl varub oldu garîb
Garîblikte mihnet çeküb oldu habîb
Cefâ çeküb Hakk'a oldu karîb
Garîb olub yüce dağlar aştım ben
Âkil isen garîblerin gönlün hoşlayub
Mustafa gibi halkı gezüb yetim arayub
Dünyâ-perest nâ-cinslerden boyun çevirüb
Boyun çevir deryâ olub taşdım ben
Bâb-ı aşkı Mevla'm bana feth etti
Toprak kılub hâzır olub boynum eğdi
Bârân-sıfat melâmeti oku değdi
Çekiç alub yürek bağrım deşdim ben
Dilim kat'î, dilim acı özüm zâlim
Kur'an okur amel kılmaz yalan âlim
Garîb cânım sarf etmeğe yoktur mâlım
Hakdan korkub nâra düşüb piştım ben
Altmış üçe yaşım girdi nefsim gâfil
Hakk emrini muhkem tutmayub özüm câhil
Savm salât kaza kalub oldum kâhil
Fenâları isteyüb iyülerden kaçtım ben
Vâ dirigâ! Muhabbet câmını içmedim
Ehl-i ıyâl hânümândan bütün geçmedim
Cürm isyân düğümlerin bunda çözmedim
Şeytân gâlib cân bir arada şaştım ben
Îmânıma çengel urub kıldı gamnâk
Pîr-i mugân hâzır olub saçdı tiryâk
Şeytân-ı la'în benden kaçub gitti bî-pâk
Bî-hamdillâh nûr-ı îmân içdim ben
Pîr-i mugân hizmetinde gezüb yürüdüm ben
Hizmet kılub gözüm yumub hâzır durdum ben
Meded kıldı Azazil'i kovub sürdüm ben
Andan sonra kanâd açub uçtum ben
Garîb fakîr yetim kıl gel şâdumân
Hulk-i hüsnle azîz cânın eyle kurbân
Ta'âm bulsan cânla bile ara bul mihmân
Hakkdan işidüb bu sözleri itdim ben
Garîb fakîr yetimleri her kim sorar
Râzı olur ol bendeden Perverdîgâr
Ey bî-haber sen bir sebep özi esrâr
Hak Mustafa pendin işitüb ideyim ben
Yedi yaşında Arslan Baba'ya kıldım selâm
Hak Mustafa emânetini kılın in'âm
Ol vakitte bin bir zikrin verdi bana tamâm
Nefsim ölüb lâ-mekâna aşdım ben
Hurma virüb başın sıvayub nazar kıldı
Bir nazarda ukbâ cânibine sefer kıldı
Elvedâ' diyüb bu âlemden güzer kıldı
Mektebe varub kaynayub coşub taştım ben
Sûre-i İnnâ Fetahnâ okuyub ma'nâ sordum
Pertev salub bî-hod olub didâr gördüm
Hâcem urub sükût diyub bakub durdum
Yaşım saçub muztar olub durdum ben
Âyâ! Nâdân ma'nâ bulub sâhib bildim
Andan sonra çöller gezüb kiyâh yedim

Müyesser kıldı Azâzil'i tutub bindin
Toprağa urub belini basub бүkdüm ben
Şem'in özleyüb şâkir girdim pervâneye
Yanmağa düşüb yanub uçdum ben
Nâm u nişân hiç kalmadı *lâ lâ* oldum
Allah zikrin ede ede *illâ* oldum
Hâlis olub muhlis olub *lillâh* oldum
Fenâfillâh makamına aştım ben
Sünnet olmuş kâfir olsa verme azâr
Gönlü katı dil-i Âzâr'dan Hudâ bîzâr
Allah hakkı öyle kula subhun dayar
Dânâlardan işidüb bu sözü didim ben
Sünnetlerin muhkem tutub ümmet oldum
Yer altına yalnız girüb nûra doldum
Hakperestler makamına mahrem oldum
Tîğ-i bâtınla nefsi katl eyledüm ben
Nefsim beni yoldan urub hor eyledi
Muntazır edip halâyıka zâr eyledi
Zikrullah itdirmez şeytân kendisine yâr eyledi
Hâzırsın diyüb nefs başını kesdim ben
Kul Hâce Ahmed gaflet ile ömrün geçdi
Vâ hasretâ! Gözden dizden kuvvet gitti
Vâ veyletâ! Nedâmetin vakti gitdi
Amel kılmağı kervân olub göçdüm ben

(Hikmet 2)

Eyâ dostlar kulak salın sözlerime
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Mî'râc üzre Hak Mustafa rûhum gördü
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Hakk Mustafa Cebrâ'il'den kıldı sû'âl
Bu nice rûh tene girmez buldı kemâl
Gözi yaşlu halka başlu kaddi hilâl
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Cibrîl dedi ümmet işleri size bir hakk
Göge çıkub melâ'ikden alur sizde sibak
Ağlayana nâle kılar heftim tabak
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Ferzendim diyü Hakk Mustafa kıldı kelâm
Andan sonra cümle ervâh kıldı selâm
Bahr-i rahmet dolub taşub erişti peyâm
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Rûhum içre peydâ oldum nidâ geldi
Zikr it didi bedenlerim cünbüş kıldı
Ferzendim diyub Hakk Mustafa müjde verdi
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Dört yüz yıldan sonra çıkub ümmet olacak
Nice yıllar gezüb halâyıka mürşid olacak
On dört bin ulemâ hidmet kılacak
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Dokuz ay dokuz günde yere düşdüm
Dokuz saat râhat buldum göge uçdum
Arş ü kürsî pâyesini varub koşdum
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Arş üzre namâz kılub dizim бүkdüm
Zârım kılub Hakk'a bakub yaşım döküdüm

Yalan âşık yalan sûfî gördüm söğdüm
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Candan geçmeyince hû hû diyenler cümlesi yalân
Düşmüşlere sormayın sû'âl yolda kalan
Hakperestler özi pinhân sözi pinhân
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Bir yaşımda ervâh bana müjde virdi
İki yaşımda peygamber gelüb beni gördü
Üç yaşımda erenler gelüb hâlim sordu
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Dört yaşımda Hakk Mustafa virdi hurma
Yol gösterüb yola girdi nice gümrah
Nerde olsam Hızır Baba'm bana hem-râh
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Beş yaşımda belim bağlayub tâ'at kıldım
Savm-ı nâfile tutub âdet kıldım
Gice gündüz zikrin idüb ibâdet kıldım
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Altı yaşında durmayub kaçdım halâyıktan
Göge çıkub ders öğrendim melâ'ikden
Dâmen kesüb heme ehl-i alâ'ikden
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Yedi yaşında Arslan Baba'm arayub buldu
Her sır görüb perde birle büküb yaptı
Bi-hamdillâh gördüm didi gözüm öpdü
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Kâbız gelüb Arslan Baba'm cânını aldı
Hüriler gelüb harîr donun kefen kıldı
Yetmiş bin kadar ferîştehler toplanub geldi
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Cenâzesin alub yerden götürdüler
Az zamânda cennet içre yetgürdiler
Rûhunu alub İlliyyûn'a dek gizlediler
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Allah Allah yer altında vatan kıldı
Münker Nekir *Men Rabbûke* diyub sû'âl sordu
Arslan Baba İslâm dinin beyân kıldı
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Âkil isen erenlere hizmet kılın
Emr-i ma'rûf kılanlara izzet kılın
Nehy-i münker kılanlara la'net kılın
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Sekizimde sekiz yandan yol açıldı
Hikmet it diyub başlarıma nûr saçıldı
Bi-hamdillâh pîr-i mugân mey içerdı
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Pîr-i mugân Hakk Mustafa'yı bî-şekk bilin
Nerde varsan vasfın idüb ta'zîm kılın
Salât virüb Mustafa'ya ümmet olun
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
Dokuzumda çevrilmedim doğru yola
Teberrük diyüb alub yürüdü elden ele
Güvenmedim bu sözlere kaçdım çöle
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere
On yaşında veled oldum Kul Hâce Ahmed
Hâceliğe binâ koyub tâ'at

Hâcesini depüb yolda kalsan vay ne hasret
Ol sebebdan altmış üçde girdim yere

(Hikmet 3)

Her seherde nidâ geldi kulağıma
Zikr it diyub zikrin idüb yürüdüm ben
Aşksızları gördüm ise yolda kaldı
Ol sebebdan aşk dükkânın kurdum ben
On birimde deryâ-yı rahmet dolub taşdı
Allah didim şeytân benden uzak kaçdı
Hay huy benlik varlık durmayub göcdü
On ikimde bu sırları gördüm ben
On üçümde nefs-i hevâyı ele aldım
Nefs başına yüz bin belâyı çevirüb saldı
Tekebbürü ayak altına basub aldım
On dördümde toprak-sıfat oldum ben
On beşimde hûr gılmân karşı geldi
Baş eğüb kol kavuşdurub ta'zîm kıldı
Firdevs atlu cennetden muhzır geldi
Dîdâr için cümlesini koydum ben
On altımda cümle ervâh müjde virdi
Hey hey sana mübârek diyub Âdem geldi
Ferzendim diyub boynuma sarılıub gönlüm aldı
On yedimde Türkistan'da durdum ben
On sekizimde erenlerle şarâb içdim
Zikrin idüb hâzır olub gönlüm deldim
Nasîb kıldı cennet içre hurîler koçtim
Hakk Mustafa cemâlini gördüm ben
On dokuzumda yetmiş makâm zâhir oldu
Zikrin idüb içim dışım tâhir oldu
Nerde varsam Hızır Baba'm hâzır oldu
Gavs-ı gayyâs mey içirdi kandım ben
Yaşım geldi yirmiye söylerim makâm
Bi-hamdillâh pîr hizmetini kıldım tamâm
Dünyâdaki kurt kuşlar kıldı selâm
Ol sebebdan Hakk'a yakîn oldum ben
Mü'min değil hikmet işidüb ağlamazdur
Erenlerin nush u pendin dinlemezdur
Âyet hadîs gûyâ Kur'ân anlamazdur
Bu rivâyet arş üzre gördüm ben
Rivâyeti görüb Hakk'a sözleşdim ben
Yüz bin dürlü melâ'ike yüzleşdim ben
Ol sebebdan Hakk'la hakklandım ben
Cân-ı dilim âna fedâ kıldım ben
Kul Hâce Ahmed yaşın geldi yirmi bir
Ne kılarısin günâhların dağdan ağır
Kıyâmet gün gazab kılsa Rabbim kâdir
Eyâ dostlar! Nasıl cevâb vereyim ben

İnşallahu te'âlâ ve bi-avnilahi te'âlâ cild-i sâninin hüsn-i rızâ-i Sübhâniyesiyle ve Hazret-i Hâce kuddise sırruhu hazretlerinin himem-i kudsiyesiyle tab'ına muvaffak oluruz. Nusallî ve sellim ala men hüve rahmeten-li'l'âlemîn ve'l-hamdulillahi Rabbi'l-âlemîn.

4. SONUÇ

Hoca Ahmed-i Yesevî'nin hikmetler toplamı olan “Dîvân-ı Hikmet” adlı eseri, asırlardır Türkler arasında okuna gelmiştir. Pîr-i Türkistan'ın şöhreti, Türkistan sınırlarını aşmış, Anadolu hatta Balkanlara kadar uzanmıştır. Dünya

kütüphanelerinde çok sayıda Dîvân-ı Hikmet nüshasının bulunması, hikmetlerin okunma ve yayılma sıklığını göstermektedir.

Bilhassa tasavvufî muhitte şöhret bulan hikmetlerin Anadolu sahasında Osmanlı Türkçesi ile yapılmış tercümesine rastlamak çok zordur. Bu bakımdan El-Hâc Hasan Şükrü Efendi tarafından Hicri 1327/Miladi 1909'da yapılan "Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" adlı eser, Osmanlı sahası dil ve edebiyat çalışmaları bakımında ayrı bir değer ve önem arz etmektedir. İşbu eser manzum biçimde Çağatay Türkçesinden Osmanlı Türkçesine tercüme edilmiştir. Bu durumu mütercimnin kendi ifadelerinden anlamak mümkündür.

"Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî" adlı eser Hicrî 1327'de İstanbul'da Hürriyet matbaasında basılmıştır. Eserin birinci cildi toplam 85 varaktır. Mütercim El-Hâc Hasan Şükrü Efendi, bu eserde toplam 150 hikmetin Çağatay Türkçesinden Osmanlı Türkçesine çevirisini yapmıştır. Hikmetler, kitabın altıncı sayfasından itibaren başlar ve toplamda 27 hikmet kaydedilir. Her hikmetin altındaki beyit sayısı farklıdır. Eserde toplam 811 beyit bulunur.

KAYNAKLAR

Arslan, Ahmet Turan, Eyüp'te Medfun Meşâyıhtan Hacı Hasan Şükrü Efendi ve Tercüme-i Divan-ı Ahmed-i Yesevî'si, Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu IX: Tebliğler, Eyüpsultan Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s. 66-69.

Arslan, Ahmet Turan, Ahmed-i Yesevi Divanı'nın Osmanlı Türkçesine Bir Tercümesi (Tercüme-i Divan-ı Ahmed-i Yesevî), *Uluslararası Hoca Ahmed Yesevi Sempozyumu, Bildiriler, 20-21 Şubat 2010 = International Khoja Ahmed Yesevi Symposium, Papers, 20-21 February 2010*, 2012, s. 54-59.

El-Hâc Hasan Şükrü, Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî, Hürriyet Matbaası, İstanbul, 1327.

RESİMLER

